

การวิเคราะห์ภารกิจการสอน

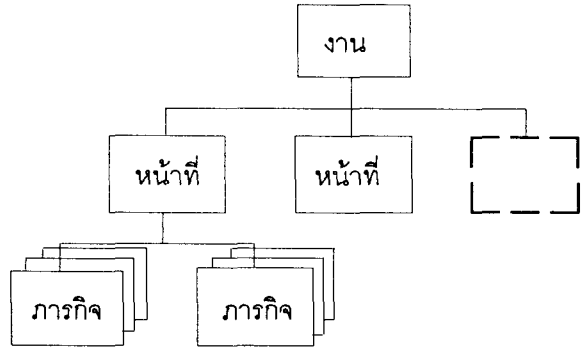
ความหมาย

การวิเคราะห์ภารกิจการสอน (Task Analysis of Teaching) หมายถึงการใคร่ครวญ หรือแยกงานสอนออกเป็นส่วนย่อย ๆ เพื่อจัดวางระบบการสอน การดำเนินการสอนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของผู้เรียน และหลักสูตร แนวคิดเกี่ยวกับการวิเคราะห์ภารกิจการสอน

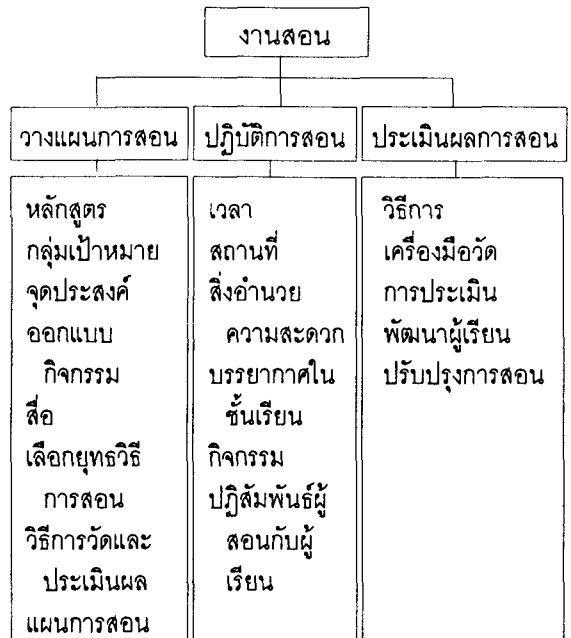
งาน (Job) หมายถึงหน่วยการปฏิบัติงานโดยเฉพาะที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งรับผิดชอบอยู่ในสายการปฏิบัติงาน จากการศึกษาของงานในหน้าที่ของครูระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา งานสอนเป็นส่วนหนึ่งในหน้าที่หกประการที่จำเป็นสำหรับครูซึ่งได้แก่งานสอน งานแนะแนว งานกิจการนักเรียน งานธุรการ งานพัฒนาตนและงานพัฒนาสังคม ส่วนบทบาทหน้าที่ของอาจารย์ในสถาบันอุดมศึกษา ระบุงานสอนรวมไว้ในภารกิจหลักสี่ประการได้แก่งานสอน งานวิจัย งานบริการสังคม และงานทะนุบำรุงศิลปวัฒนธรรม ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าภารกิจหลักหรืองานที่สำคัญของผู้สอนทุกระดับการ ศึกษาที่ได้กำหนดไว้ชัดเจนและตรงกันคืองานสอน เมื่อมีงานสิ่งที่ตามมาได้แก่หน้าที่ (Duty) ซึ่งหมายถึงสิ่งที่ผู้รับผิดชอบงานจะต้องปฏิบัติ อาจกล่าวได้ว่างานทุกงานจะต้องมีหน้าที่มากกว่าหนึ่งหน้าที่ขึ้นไป และโดยทั่วไปแล้วหน้าที่มีลักษณะดังนี้

1. เป็นความรับผิดชอบของผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับงานที่จะต้องทำ
2. ความถี่ในการปฏิบัติงานจะมีมากในแต่ละวัน
3. การปฏิบัติหน้าที่จะเกี่ยวกับการใช้ความรู้ความสามารถและทักษะ
4. ปฏิบัติหน้าที่โดยมีวัตถุประสงค์ มีมาตรฐานในการปฏิบัติ มุ่งเน้นความรวดเร็ว ประหยัดและถูกต้อง ส่วนภารกิจ (Task) เป็นสิ่งสำคัญที่สุด ซึ่งจะก่อให้เกิดผลงานออกมา ลักษณะของภารกิจ ได้แก่ การใช้เวลาส่วนใหญ่ในการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ซึ่งภารกิจนั้นสังกัดอยู่ และการปฏิบัติงานนั้นต้องใช้ความรู้ ความชำนาญและความสามารถเป็นอย่างมาก

จากที่กล่าวมาในตอนต้นเกี่ยวกับงาน หน้าที่ และภารกิจ สามารถสรุปเป็นแผนภูมิได้ดังนี้

ดังได้กล่าวแล้วว่างานสอนเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งผู้สอนจะต้องทำการวิเคราะห์ภารกิจการสอนหรือศึกษารายละเอียดของการปฏิบัติงานด้านการสอนเพื่อให้การดำเนินการสอนมีประสิทธิภาพตรงกับความต้องการของผู้เรียน และวัตถุประสงค์ของหลักสูตร ซึ่งสามารถเสนอภาพรวม การวิเคราะห์ภารกิจการสอนของงานสอนได้ดังนี้

วิธีการวิเคราะห์ภารกิจการสอน วิธีการวิเคราะห์ภารกิจการสอนมีลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษารายละเอียดของงานสอนว่ามีหน้าที่ที่จะต้องรับผิดชอบอะไรบ้าง หน้าที่หลักของการสอนได้แก่การวางแผนการสอน ปฏิบัติการสอนและการประเมินผลการสอน

2. ศึกษารายละเอียดหรือแยกส่วนต่าง ๆ ของหน้าที่แต่ละหน้าที่ว่ามีรายละเอียดการปฏิบัติงานอะไรบ้าง เช่น หน้าที่การวางแผนการสอน ผู้สอนจะศึกษาหลักสูตร ด้านวัตถุประสงค์และเนื้อหา ศึกษาข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งเป็นข้อมูลสำหรับการตั้งความคิดทางการสอน และกำหนดจุดประสงค์การสอน การออกแบบกิจกรรมการสอนจะต้องใช้จุดประสงค์การสอนเป็นหลัก เพื่อวิเคราะห์ว่ากิจกรรมใดบ้างจะตอบสนองจุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้ในครั้งนี้ ส่วนการประเมินผลจะต้องสอดคล้องกับจุดประสงค์การสอน

3. เมื่อทำกิจกรรมในข้อ 2 เรียบร้อยแล้วนำมาเรียบเรียงรายละเอียดของงานในรูปแบบของแผนการสอน ซึ่งเป็นพิมพ์เขียว (blue print) สำหรับจะนำไปใช้ปฏิบัติการสอนและการประเมินผลการสอนต่อไป

4. จัดเตรียมสื่อการสอนที่จำเป็นตามที่วิเคราะห์ได้ รวมทั้งสร้างเครื่องมือวัดผลตามที่จุดประสงค์การสอนกำหนดไว้

ตัวอย่างวิธีการวิเคราะห์ภารกิจการสอน

หลักสูตรพยาบาลศาสตร์ วิทยาลัยพยาบาลกองทัพบก

วิชา พ. 310 การพยาบาลจิตเวชศาสตร์ 7 หน่วยกิต

คำอธิบายรายวิชา

ศึกษาและวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมการปรับตัว¹ที่ผิดปกติของบุคคล การฝึกทักษะ⁴ในการสร้างสัมพันธภาพในการรักษา บทบาทและความรับผิดชอบ²ของพยาบาลจิตเวช รวมทั้งการปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ในทีมจิตเวช วางแผนการพยาบาล³ที่ถูกต้องเหมาะสมกับผู้ป่วยแต่ละรายตลอดจนการส่งเสริมป้องกันและฟื้นฟูสมรรถภาพจิตของผู้ป่วยและบุคคลทั่วไป

ทั้งในสถาบันและชุมชน

1. จากการศึกษาคำอธิบายรายวิชาของหลักสูตรการพยาบาลจิตเวชศาสตร์มีประเด็นหลักหรือแนวคิดสำคัญที่จะต้องสอนอยู่ 4 เรื่อง ดังตัวเลขที่กำกับไว้ในคำอธิบายรายวิชาข้างต้น ลักษณะการสอนในประเด็นที่ 1 และ 3 มีลักษณะเป็นทฤษฎีหรือหลักการ ส่วนประเด็นที่ 2 และ 4 จะมีลักษณะผสมทฤษฎีหรือหลักการและการฝึกปฏิบัติรวมอยู่ด้วย

2. การกำหนดสัดส่วนของชั่วโมงและหน่วยกิตวิเคราะห์ได้ดังนี้

จำนวนหน่วยกิตของวิชานี้ในหลักสูตรกำหนดไว้ 7 หน่วยกิต จากการวิเคราะห์คำอธิบายรายวิชาในข้อ 1 แยกจำนวนหน่วยกิตได้ดังนี้

จำนวนหน่วยกิตภาคทฤษฎี 5 หน่วยกิต

จำนวนหน่วยกิตภาคปฏิบัติ 2 หน่วยกิต

ลักษณะการเรียนภาคทฤษฎีหรือการบรรยาย สัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง ตลอดภาคการศึกษา 16 สัปดาห์ มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

ลักษณะการเรียนภาคปฏิบัติ สัปดาห์ละ 6 ชั่วโมง ตลอดภาคการศึกษา 16 สัปดาห์ มีค่าเท่ากับ 1 หน่วยกิต

การคิดจำนวนชั่วโมง = จำนวนชั่วโมง ×

จำนวนสัปดาห์ × จำนวนหน่วยกิต

จำนวนชั่วโมงบรรยาย/ทฤษฎี = 1 × 16 × 5

= 80

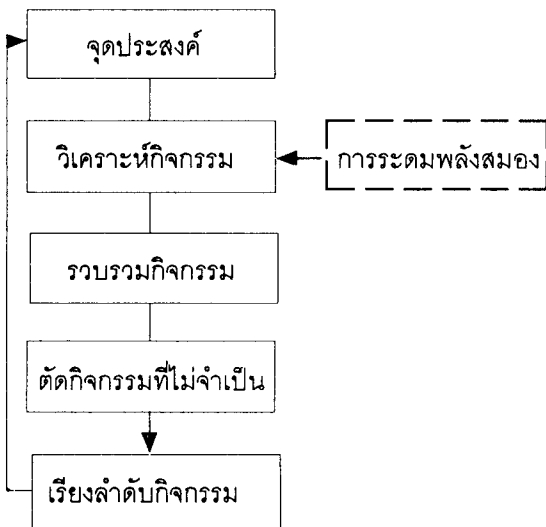
จำนวนชั่วโมงภาคปฏิบัติ = 6 × 16 × 2

= 192

3. นำประเด็นแต่ละประเด็นมาศึกษาวิเคราะห์เพื่อกำหนดจุดประสงค์การสอน เช่น ประเด็นที่ 1 คือ ศึกษาและวิเคราะห์ถึงพฤติกรรมการปรับตัวที่ผิดปกติในบุคคล อาจกำหนดจุดประสงค์การสอนได้ดังนี้คือ "อธิบายสาเหตุ กลไก ลักษณะพฤติกรรมที่ผิดปกติของบุคคลได้" เมื่อกำหนดจุดประสงค์ได้แล้วต้องตรวจสอบคุณภาพของจุดประสงค์ว่าสอดคล้องกับเรื่องหรือประเด็นที่ศึกษารวมทั้งระบุพฤติกรรมของผู้เรียนว่าสามารถทำอะไรได้ มีสถานการณ์เงื่อนไขใดที่แนะแนวทางสำหรับ

ผู้เรียนจะต้องทำกิจกรรมและมีเกณฑ์อะไรที่สามารถยอมรับว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมตามที่กำหนดไว้ในจุดประสงค์นั้น

4. เมื่อตรวจสอบคุณภาพของจุดประสงค์แล้วนำมาวิเคราะห์รายละเอียดของกิจกรรมการวิเคราะห์ระดับนี้จะต้องพิจารณาไปถึงพฤติกรรมพื้นฐานหรือพฤติกรรมเบื้องต้นของผู้เรียน (entering behavior) การวิเคราะห์พฤติกรรมเบื้องต้นของผู้เรียนจะช่วยให้การเรียงลำดับกิจกรรมถูกต้องและตอบสนองจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ วิธีการที่นิยมใช้ในขั้นนี้คือการระดมพลังสมอง (brainstorming) ซึ่งจะทำให้ได้กิจกรรมที่หลากหลาย หลังจากรวบรวมไว้แล้ว จึงเรียงลำดับกิจกรรมที่สำคัญและจำเป็น ดังแผนภูมิที่แสดงขั้นตอนการวิเคราะห์กิจกรรมดังนี้

จุดประสงค์ที่กำหนดไว้คือ 'อธิบายสาเหตุ กลไก ลักษณะพฤติกรรมที่ผิดปกติของบุคคลได้' เมื่อวิเคราะห์แล้วจะเรียงลำดับกิจกรรมได้ดังนี้

1. พัฒนาการทางบุคลิกภาพ
2. สาเหตุและกลไกการเจ็บป่วยทางจิต
3. สาเหตุภายใน
  - พันธุกรรม
  - โครงสร้างของร่างกาย
  - ชีวเคมี
  - อายุ
  - เพศ
4. สาเหตุภายนอก
  - การอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็กและสภาพของครอบครัว
  - ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม
  - เศรษฐกิจ สังคม
  - การขาดสิ่งที่จำเป็น
  - ความผิดปกติทางร่างกาย
  - สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ
5. ความแปรปรวนของพฤติกรรม
  - การเคลื่อนไหว
  - คำพูดและความคิด
  - ความจำ
  - สถิติปัญญา
  - สถิติสัมพัทธ์
  - อารมณ์
  - สมาธิ
  - การรับรู้
  - การตัดสินใจ
  - เวลา
5. นำกิจกรรมที่วิเคราะห์ได้มาวางแผนการสอน

ดังนี้

แผนการสอน

หลักสูตร	พยาบาลศาสตร์			
วิชา	พ.310 การพยาบาลจิตเวชศาสตร์	7 หน่วยกิต	ผู้สอน	
หัวข้อที่สอน	ลักษณะพฤติกรรมที่ผิดปกติของบุคคล			ผู้สอนแทน
วัน เดือน ปี				เลขที่เพิ่ม
เวลา 16 ชม.				
จุดประสงค์	อธิบาย สาเหตุ กลไก ลักษณะพฤติกรรมที่ผิดปกติได้			จำนวนผู้ช่วย
วิธีสอน บรรยายประกอบแผ่นใส ศึกษาเอกสาร				
สื่อการสอน		ทำเอง	ขอยืม	ซื้อ
เครื่องฉายแผ่นโปร่งใส			✓	
แผ่นใส		✓		
เอกสาร		✓		
หนังสืออ้างอิงหรือหนังสือเสนอแนะให้อ่านเสริม				
1. จำลอง ดิษยวินิช. จิตเวชศาสตร์ เชียงใหม่ โรงพิมพ์นรสิงห์การพิมพ์ 2520.				
2. พเยาว์ ฉายะบิล การพยาบาลจิตเวช กรุงเทพมหานคร คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2518.				
3. สมศร เชื้อหิรัญ. คู่มือปฏิบัติการเบื้องต้นการพยาบาลจิตเวช. กรุงเทพมหานคร โรงพิมพ์อักษรไทย, 2520.				
4. Dally, Peter and Harrington, Heather. Psychology and Psychiatry for Nurses. The English University Press Limited 1975.				
รายวิชาที่ต้องเรียนก่อน	-			
เนื้อหาวิชา (โครงร่างการสอน)				
1. พัฒนาการทางบุคลิกภาพ				
2. สาเหตุและกลไกการเจ็บป่วยทางจิต				
3. สาเหตุภายใน				
- พันธุกรรม				
- โครงสร้างของร่างกาย				
- ชีวเคมี				
- อายุ				
- เพศ				

4. สาเหตุภายนอก

- การอบรมเลี้ยงดูในวัยเด็กและสภาพของครอบครัว
- ขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม
- เศรษฐกิจ สังคม
- การขาดสิ่งที่จำเป็น
- ความผิดปกติทางร่างกาย
- สาเหตุจากสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ

5. ความแปรปรวนของพฤติกรรม

- การเคลื่อนไหว
- คำพูดและความคิด
- ความจำ
- สติปัญญา
- สติสัมปชัญญะ
- อารมณ์
- สมาธิ
- การรับรู้
- การตัดสินใจ
- เวลา

การประเมินผล

แบบทดสอบ ชนิดเลือกตอบ

สรุป การวิเคราะห์ภารกิจการสอน เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่ทำให้การสอนมีประสิทธิภาพขั้นตอนวิเคราะห์ประกอบด้วยการศึกษาหลักสูตร การกำหนดจุดประสงค์ การวิเคราะห์กิจกรรม การกำหนดสื่อการสอน การประเมินผลและนำข้อมูลเหล่านี้มาใช้ในการวางแผนการสอน ภารกิจการสอนเป็นสิ่งที่ผู้สอนทุกคนจะ

ต้องมีความรู้สึกรับผิดชอบต่อหน้าที่ด้านงานสอน ทุกครั้งที่ทำการสอนควรจะได้มีการวิเคราะห์ภารกิจการสอนเพื่อจัดวางแผนการสอนที่เป็นระบบ การสอนจึงจะดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการของผู้เรียนและหลักสูตร

วิชัย วงษ์ใหญ่

บรรณานุกรม

- วิชัย วงษ์ใหญ่. พัฒนาหลักสูตรและการสอน-มิติใหม่. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, 2525.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการสอน-ภาคปฏิบัติ. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2527.
- Bell - Gredler, Magaret E. **Learning and Instruction Theory into Practice.** New York : Macmillan Publishing Company, 1986.